

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Miejsce
na naklejkę
z kodem*

dysleksja

EGZAMIN MATURALNY Z JĘZYKA LITEWSKIEGO

POZIOM ROZSZERZONY

MAJ 2012

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 11 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na tej stronie oraz na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Czas pracy:
180 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 45**

MOL-R1_1P-122

Pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

1 tema: Pagrindinio herojaus Skirgailos asmenybės tragiškumas V. Krėvės kūrinyje *Skirgaila*. Atskleiskite temą remdamiesi pateiktomis ištraukomis ir visu kūrinium.

V. Krėvė
Skirgaila
Ištraukos

ONA DUONUTĖ (*liovusi verpti ir sudėjus rankas ant kelių*). Kunigaikšti, nejaugi tu nori prievarta mane čia laikyti?

SKIRGAILA. Ne, bet tu pati pasiliksi čia, kol aš to noriu.

ONA DUONUTĖ (*atsistojus, drąsiai*). Tu užmiršti, Lietuvos valdove, kad aš turiu galingus užtarėjus! Jie neleis tau manęs skriausti. Brolis tavo, lenkų karalius Jogaila, galingas! Jis ir Mozūrų žemės kunigaikštis – sugebės mane apginti nuo tavo prievartos.

SKIRGAILA (*irgi atsistodamas*). Gerai, kad tu nesisieloji ir drąsiai kalbi. Aš mėgstu drąsius, ir todėl tu man dar labiau patinki. (*Atsirėmęs rankom į skobnis*). Kadangi savųjų tarpe nesuradai sau tinkamo vyro, svetimajam gi aš tavęs neatiduosiu, tai mano žmona būsi.

ONA DUONUTĖ. Tavo žmona? (*Išdidžiai*). Aš ne vergė tavo, nors kalinė. Būsiu to, kam esu pasižadėjusi. Bet tavo žmona (*neigiamai kraipydama galvą, tvirtai*) niekadosi!..

SKIRGAILA (*tvirtai*). Kas man darbo, kad jau esi kam žadėjusi! Aš myliu Lietuvą ir skaldyti jos dalimis niekam neleisiu, nei tau, nei broliui Jogailai, nei Kęstučio sūnui! Jeigu žinotau, kad jie geriau sugebės jos garbę išlaikyti, aš užleistau jiems savo vietą. (*Nuleidęs galvą, iš paniūrų pažvelgęs į kunigaikštytę*). Bet kol aš to nežinau, aš niekam neužleisiu čia nei vienos pėdos. Aš gero noriu tiems, kurie čia gyvena, ir siekiu jo, kaip moku.

ONA DUONUTĖ (*atsisėsdama vėl*). Jei tu visiems nori gero, kodėl man gamini nelaimę visam amžiui? Ar aš tau esu kada pikta padariusi? (*Ramiai ir išdidžiai*). Pasilik sau Lydos valstiją, tik leisk mane pas mano sužadėtinį.

SKIRGAILA. Kad jis, gavęs tave, pareikalautų Lietuvoje dalies kaipo tavo kraičio? Ne, to niekuomet nebus. (*Eidamas išilgai kambario*). Tu būsi mano žmona ir todėl, kad tu ir tavo globėjai to nenori. Žinok, kad šitas namas – tavo namas, ir kito nebeturėsi. (*Priėjęs prie durų susilaiko ir, kumščiu pasmakrę parėmęs, stovi*).

ONA DUONUTĖ. Dieve tu mano brangusis, kam gi aš patekau į rankas?

(TARP DVIEJŲ PASAULIŲ V)

SKIRGAILA (*skubiai prieidamas drauge su Butrimu ir dar keliais palydais*). Nelaimingasis Stardas! Kur jis? (*Kareiviams*) Ko čia stovite? Neškite jį pilin! (*Sustoja ties lavonu*).

JONAS SKARBEEKAS (*iškilmingai*). Kunigaikšti, jis mirė, ir mirė kaip krikščionis!

SKIRGAILA (*nustebęs žvilgtelį į jį*). Jis mirė krikščioniu?.. Tu meluoji, pope!

JONAS SKARBEEKAS (*rodydamas kairiąja ranka lavoną*). Žiūrėk, valdove, dar nenudžiūvo ant jo veido vanduo, kuriuo aš jį pakrikštijau Dievo Tėvo ir Sūnaus ir Šventosios Dvasios vardu. (*Sudėjęs rankas ir pakėlęs akis aukštyn*). Didį Dievo malonės galybę, kunigaikšti!

SKIRGAILA (*pažvelgęs į čia esančius kareivius, abejojamai*). Ir tai tiesa?..

VIENAS KAREIVIŲ. Jis pakrikštijo velionį.

SKIRGAILA (*kiek patylėjęs, lyg susimąstęs; tuo laiku Skarbekas, pakėlęs akis aukštyn ir sudėjęs dievobaimingai rankas, meldžiasi*). Galingas gi tavo Dievas, pope, kad pajėgė palenkti net jį... (*Rodo į Stardo lavoną; nusigrėždamas, kareiviams*). Užkaskite jį čia žemėn.

JONAS SKARBEKAS. Kunigaikšti, jis buvo tavo draugas. Jį reikia laidoti iškilmingai, kaipo tavo draugą, su egzekvijomis ir visomis maldomis, kurios atliekamos, dievobaimingus krikščionis laidojant. Temato visi, kurie jį pažino, Dievo malonės jėgą! (*Kunigaikštis tyli; arčiau prie jo prieidamas*). Ar gal tu nori jį paniekinti už tai, ką tu patsai ir tavo visi broliai esate padarę – kad yra atsižadėjęs senų klaidų?..

SKIRGAILA. Daryk su juo, ką išmanai... (*Priėjęs lavoną*). Et, Starde, Starde! Tik dėl tavęs aš tikėjau žmonėmis ir kai kuriuos dar gerbiau... (*Sumojęs ranka*). Na, visa pasmaugei tu mano sieloje dabar... (*Palytėjęs lavoną koja*). Tu niekšas buvai, kaip ir visi kiti, ar gal aš vienas klystu...

(PALŪŽUSIOS SIELOS I)

SKURDULIS (*liūdnai nusišypsojęs*). Vaikel, tai širdis tavo skausmuose dejuoja. Dievai nemiršta ir negimsta. Jie amžini, ir galia jų amžina.

SKIRGAILA. Kodėl gi tyli Perkūnas ir netrenkia tų, kurie jį apleidžia?..

SKURDULIS. Ar ne vistiek Praamžiui, kuriuo vardu jį žmonės garbina?

SKIRGAILA (*atsigrėžęs į jį, nustebęs*). Krivi, ar pamišai?.. Ką tu kalbi?..

SKURDULIS. Kai vaikas tampa jaunuoliu, o jaunuolis suaugusiu vyru, jie keičia savo drabužius į labiau pritaikintus jų ūgiui ir darbui. Tauta kaip žmogus auga ir rimtėja, o jos tikėjimas dievais – tai rūbai, kuriuos ji dėvi. Mūsų tauta buvo vaikas, bet atėjo laikas tapti jaunuoliu, ir todėl ji keičia dievus. Kai surimtės ir taps suaugusiu vyru, ji apleis naująjį dievą, kaip dėl jo apleido Perkūną. Bet vistiek, kaip ji pavadinis naująjį dievą, kuriuo vardu šauksis jo, gerbs visuomet tą patį, didį, paslaptinę Praamžių, kuris gyvena ne ten (*rodo į dangų*) ir ne čia, (*rodo į žemę*) ne ažuolynuose mūsų, ne naujose šventovėse, bet žmogaus sieloje.

SKIRGAILA. O nemeluoji tu, krivi? (*Atsistojęs*). Tai kam gi mes kovojom su vokiečiais ir su lenkais? Kam vieni antrus žudėm, deginom kaimus ir pilis? Kam gi mes tai darėm ir iki šiol darome? (*Vėl sėdasi*).

SKURDULIS. Nežinau, vaikel. Tai Praamžius, turi būti, taip žmogui lėmė. Aš stengiausi suprasti, bet mano senatvė pasirodė per silpna suvokti. Tik vieną tau pasakysiu, vaikeli: svarbiausias gyvenimo uždavinys – išgyventi taip amžių, kad savo darbais nenuskriaustai kitų ir nepriverstai jų kentėti. Pagaliau kiekvienas žmogus, geras ir piktas, susipranta, tik dažnai per vėlai ateina žmogui toji mintis galvon.

SKIRGAILA. Šlykštu visur, bjauru! .. (*Pasikėlęs vaikšto ten ir atgal*). Man bjauru girdėti, ką tu kalbi... Jei tiesa, ką sakai, geriau man visko netekti ir gyvenimo podraug...

(PALŪŽUSIOS SIELOS II)

ONA DUONUTĖ (*nusigrėždama*). Aš tau atleidau, kunigaikšti, kad tu mano jaunas dienas pražudei. (*Atsigrėždama*). Teatleidžia tau teisingasis Dievas baisioje paskutinio teismo dienoje.

SKIRGAILA. Aš suprantu, kad tave sunkiai nuskriaudžiau. Matyti, taip dievai buvo lėmę, tavo ar mūsų seni, vistiek... Ir geriau, kad taip atsitiko. Ko vertas vyras, kuris tiek lengvai tavęs atsižadėjo ir užleido kitam, kaip tai padarė lenkų kunigaikštis? Kalba, kad jis besirengias kitą vestį.

ONA DUONUTĖ. Dievas panorėjo, kad meilėje būtau apvilta. Jam vienam atiduosiu ją amžinai.

SKIRGAILA (*iš paniūru į ją pažvelgdamas*). Dievai turi deives, o tu jiems kam esi reikalinga? Tavęs užleisti aš niekam nemanau. (*Nuleidęs galvą*). Anksčiau aš nežinojau, kas toji moters meilė, ir kam ji vyrui reikalinga. Jei man kuri patikdavo, aš tik norėjau, kad ji man priklausytų... (*Pakėlęs galvą ir pažvelgęs į ją*). Tokia šypsena, kaip toji, kuri man įeinant nušvietusi buvo tavo veidą, nei viena moteriškė dar nėra manęs sutikusi.

ONA DUONUTĖ (*į ją nukreipusi savo veidą*). Kunigaikšti, tu klysti.

SKIRGAILA (*karčiai, nusišypsojęs*). Bijau, kad taip. Aš visuomet klysdavau, kai maniau apie žmones ar pikta, ar gerą. Todėl aš labai nuvargau ir noriu atsilsėti. (*Įsmeigęs į žemę akis*). Aš ilgai apie tai esu mąstęs, Valdymo našta tepasiima ant savo pečių Kęstučio sūnus – jam vienam tik tegaliu užleisti savo vietą, bet ne Jogailai ir ne kuriam kitam broliui. Patsai aš užsidarysiu paveldėtoje iš tėvo pily, kad nematytau ir negirdėtau nieko... (*Pažvelgęs į ją*). Tik tu viena ten būsi su manim ir tokia šypsena kaip šiandien šypsosies man.

ONA DUONUTĖ. Kunigaikšti, tu vėl klysti.

SKIRGAILA. Bijau, kad vėl klystu. Bet dabar aš supratau, kodėl vyrui reikalinga moters meilė, ir ji man turi būti.

Todėl supratau, kad aš vienas, ir nėra man draugų.

PALŪŽUSIOS SIELOS III

Krėvė V. Skirgaila. Vilnius, Baltos lankos 2006. P. 53-54, 95-96, 111-112.

2 tema: Sąžiningumo ir užuojautos kaip žmogiškumo ištakų motyvai J. Biliūno apsakymuose. Aptarkite temą remdamiesi pateiktomis ištraukomis ir visais kūriniais.

J. Biliūnas

Vagis Ištrauka

Šokau kaip jautis, byzdelės įkastas. Apsivilkau, pasikinkiau kumelį, įverčiau numirėlį važin ir, kaip tik arklys gali šokti, pasileidau vieškeliu: tik dulka sniegas iš po važio ir švilpia ausyse vėjas. Nuvažiavau kokį dešimt varstų, sustojau, išverčiau numirėlį pagriovėn, užmokiau dar ant jo galvos jo paties seną apynasrį ir apsigrėžęs vėl parlėkiau kaip paukštis namo. Nusikinkiau, kumelį vėl įleidau gurban, duris užrakinau ir, tarsi nieko neatsitiko, nuėjau rūman ir atsiguliau... Niekas manęs negirdėjo ir nematė nei važiuojant, nei parvažiuojant; niekam nei vienu žodžiu apie tą atsitikimą neprasitariau... tik kunigui per išpažintį pasakiau...

Kitą dieną rado tą numirėlį pagriovėje. Suvažiavo žmonės, policija, rado prie lavono revolverį ir peilį, pamatė ant jo galvos apynasrį – suprato, už ką užmuštas. Žmonės kone visi atvirai pripažino, kad taip „tokiam“ ir reikėjo. Policija pakalbėjo, paklausinėjo, bet kaltininko taip ir nebeieškojo... Tuo visa ir pasibaigė...

Aprimau ir aš kiek. Greitai po to atsitikimo vedžiau, vaikų paskui susilaukiau... Tačiau ilgai tasai žmogus mano akyse stovėjo, – kaip koks kirminas krūtinę man ėdė. Dažnai per miegą baisiai surikdavau, visas šaltu prakaitu apipiltas atbusdavau ir kelias dienas, galvą nuleidęs, vaikščiodavau. Išsigandusi pati pradėjo klausinėti, kas yra. Ilgai nesakiau, pagaliau prisipažinau. Ramino ji mane, – rodės, lengviau kiek ant krūtinės darėsi, bet pabuvus ir vėl pradėdavo kirminas krimsti. Ir išpažinties vaikščiodavau, ir bažnyčiai duodavau: lengviau ir ramiau po to būdavo... Taip visą amžių išgyvenau, visame kame buvau laimingas, žilo plauko susilaukiau, nieko, rodos, nenuskriaudžiau, pirštu nepalytėjau. Ir tas tik vienas atsitikimas ramumo neduoda...

J. Biliūnas, Raštai I. Vilnius 1980. P. 132–133.

Ubagas

Ištrauka

– Ar tamsta prie savo dukterų nesiglaudei?
– Kur man prie jų glausties! Turi jos savo vyrų tėvus dar gyvus, – tegul tik juos moka mylėti. Nėra tenai man vietos. Žinai, senas žmogus visur nemalonus...

– Argi visur?..

– E... Ar neatameni tamsta senų žmonių pasakos?.. Įsodino kartą sūnus žilą tėvą rogelės ir veža iš namų, o jo mažas vaikas paskum bėga. Atavežė miškan, išvertė senį po pušimis, o rogeles šalin numetė. Ir eina namo. Bet vaikas nutvėrė jį už rankos, neleidžia ir prašo: „Tėveliuk, tėveliuk, kam rogeles palikai? Aš neturėsiu kuo tamstos čionai atvežti...“ Matai: ne senelio, tik rogelių pasigailėjo. Tai ne pasaka, bet tikra teisybė: ne vienas užaugęs norėtų kuo greičiausiai savo tėvus iš namų išvežti, tik nedrįsta arba gėdisi. Bet atsiranda tokių, kurie ir gėdos neturi...

– Na tamstos bitės? – atsiminiau paklausti.

– Tai... baigia jau nykti, – tik penki kelmai beliko: kur namuos vaidai, ten bitėms ne vieta.

– Tai kur tamsta dabar gyveni?

– Niekur... Kaip išvarė, krepšį užmovęs, tai pats nepajutau, kaip čionai atėjau... Vis gausiu vietele pas kokį... kampininkėlį... Nedaug man reikia...

Supratau, kad negražu taip žmogų klausinėti, tik gurdinti... Atsiminiau, kad reikia jam kas duoti – ir pajutau, kaip mano veidas visas užkaito. Nieko prie savęs neturėjau; niekuo negalėjau atsilyginti tam seneliui, kuris tiek kartų man mažam buvo davęs pilnus medaus korius, kuris meduitom savo rankom ne kartą glostė man mažam galvą...

Atsikėlęs susiieškojau peilį ir įėjau kamaron, iš ten išnešiau didelę duonos riekę.

– Atleisk man tamsta, kad niekuo negaliu tamstai padėti, – kalbėjau visas išraudęs, duodamas seneliui duonos riekę.

Nulenkę žemai žemai žilą galvą, kaip ir slėpdamas nuo manęs savo veidą, padėjo drebančiu balsu ir drebančiom rankom paėmė duoną: peržegnojo ją ir įdėjo krepšin.

Mačiau, kiek skausmo, kiek jausmų sukėlė jo krūtinėje tas pirmasis duonos kąsnelis, iš svetimųjų išprašytas. Sumišęs, nežinodamas, kas besakyti, vėl pradėjau – visai ne vietoj – atsiprašinėti senelio, kad niekuo negaliu jam padėti: jaučiau, kad dalį amžinos vaikų kalties ir aš savyje nešioju.

– O kuo tamsta man padėsi? Aš nieko daugiau nuo tamstos negaliu reikalauti, – atsakė jau ramiu balsu Sabaliūnas, net ir man ramiau rados, – mano dienos neilgos, suskaičytos, o daug man nereikia... pragyvensiu...

– Girdėjau, ir tamsta sergi? – paklausė jisai mane.

– Sirginėju... – atsakiau, – atvažiavau tėvynėn pasilsėtų.

– Pasitaisysi čionai, po pušynėlius vaikščiodamas, – padaršino mane senelis – Šitą ligą tamsta miestuose gavai; tai nuo mokslo ir dulkių... Kad kuniguos būtum ejęs, gal dabar dar sveikas būtum... Bet dievas ne kiekvienam dvasią šventą duoda, kad ir mokytam...

Taip kalbėdamas, senelis lingavo savo žilą galvą. Paskui atsisveikino su manim ir išėjo iš kiemo.

J.Biliūnas, Raštai I. Vilnius 1980. P. 168–169.

Brisiaus galas

Ištrauka

Guli senas Brisius ant spalių ir sapnuoja. Mato jisai per miegą antis, kurias jo šeimininkas šaudo, o jisai iš vandens neša. Ir taip tų ančių daug, tokios jos riebios! Pramerkia Brisius akis

ir saldžiai žiovauja, jas atsimindamas. Bet kaipgi jisai stebisi, iš tiesų priešais save šeiminką su šaudykle už pečių pamatęs. Savo akim nenori tikėti: turbūt ir jį sapnuoja...

Bet aiškiai girdi, kaip tasai šaukia:

– Sa, Brisiau, sa!

Tai turbūt iš jo, seno, juokias? Kam?

– Sa, Brisiau, sa! – vadina šeiminkas.

Brisius šiepia snukį, tartum norėdamas šyptelėti, bet tik kažin kaip gailiai inkščia...

– Sa, Brisiau, sa!..

Jisai nenorom atsikelia nuo spalių ir seka paskum, ne taip, kaip pirma – jaunas ir linksmas, bet paspaudęs uodegą ir nuliūdęs, kaip koksai kaltininkas.

Šeiminkas eina už klojimo laukan ir atsigręždamas vis šaukia:

– Sa, Brisiau, sa!..

Pamiškėj sustoja. Brisius inkščia bailiai ir žiūri int žmogų, tartum klausdamas, kam čionai jį atavedė. Mato, kaip tasai nusiima nuo pečių šaudyklę, atsitolina nuo jo keletą žingsnių ir pradeda int jį taikinti...

Negali būti?! Brisius netiki. Tai tik pasijuokti iš jo nori. Bet kam taip baisiai iš seno juokties? Kam? Juk jisai nekaltas... Brisius nori pasigerinti, sumojuoti uodegą, bet iš bailės tupiasi ant paskutinių kojų, ir per jo snukį rieda gailios karčios ašaros...

Staiga ugnis ir bausis trenksmas, – ir jisai griūva, sopulio pervertas. Pramerkęs akis tik spėja pamatyti, kaip nuo jo tekinom bėga žmogus, turėdamas rankoj šaudyklę...

Gal ir suprato Brisius, kodėl tasai žmogus jį užmušė; tik nebegalėjo suprasti, kodėl tekinom nuo jo pabėgo: juk jisai, mirdamas, tik kojas norėjo jam paskutinį kartą palaižyti...

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)